

ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Макуха В. А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
viktoriyam1997@gmail.com

Актуальність дослідження полягає в необхідності вивченні формування комунікативної толерантності у майбутніх студентів-психологів, адже вона є невід'ємним компонентом професійної діяльності психолога та допомагає реалізувати людину, як фахівця.

Мета дослідження – дослідити комунікативну толерантності у студентів-психологів.

Під час дослідження використано загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних), метод емпіричного дослідження (опитування).

Дослідження виконувалось на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. У дослідженні брали участь 35 студентів віком від 20 до 21 років, які навчаються на четвертому курсі психолого-педагогічного факультету, стаціонарного відділення за спеціальністю 053 Психологія.

Для дослідження толерантності використовуються відповідні методики. Арсенал дослідження складається із наступних методик:

1) методика «Експрес-опитувальник «Індекс толерантності» (за Г. У. Солдатовою, О. О. Кравцовою, О. Є. Хухлаєвим, Л. А. Шай-геровою));

2) методика діагностики загальної комунікативної толерантності (за В. В. Бойко);

3) методика діагностики емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні (В. В. Бойко).

Об'єктом дослідження є комунікативна толерантність особистості.

Предметом дослідження є особливості комунікативної толерантності студента-психолога

Проблема комунікативної толерантності розглядалася у працях багатьох зарубіжних і вітчизняних психологів, серед яких Л. І. Вишневська, О. А. Грива, П. Комогорова, А. Погодіна, В. Шаліна, В. О. Лекторський, В. В. Бойко, В. Радула, Н. Бутенко, В. Семиченко, О. В. Безпалько, Г. П. Щедровицького, М. Т. Громкова, А. В. Мудрик, Л. П. Яцевич, Л. Маленькова, В. М. Грищук. Серед полтавських науковців проблемі толерантності особистості приділили свою увагу М. М. Мельничук, В. М. Павленко.

В. В. Бойко вводить поняття комунікативної толерантності, під нею він розуміє характеристику ставлення особистості до людей, яка показує ступінь

перенесення нею неприємних, або неприйнятних для неї психічних станів, вчинків та якостей партнерів по взаємодії [1].

Комунікативна толерантність є однією із найважливіших, інформативних рис особистості. Вона характеризує відношення людини до оточуючих, показує ступінь того як вона переносить неприємні або неприйнятні, на її думку, психічні стани, якості і вчинки партнерів по взаємодії, принцип людських взаємовідносин.

Існує багато трактувань терміну «комунікативна толерантність». Наведемо декілька з них.

О. Б. Скрябіна в своїй роботі відмічає комунікативну толерантність як стійкий стан особистості, який визначає тип взаємодії особистості з іншими індивідами і характеризується наявністю в свідомості суб'єкта успішного зразка терпимої комунікативної поведінки і домінантної направленості свідомості на її виконання [3].

А. Скок трактує дане поняття як «здатність людини до взаємодії з іншими. Вона є пізнанням особистістю самої себе та іншої людини, толерантними настановами поведінки й спілкування» [4].

Ми трактуємо в нашій роботі комунікативну толерантність як особистісно важливу професійну якість майбутнього фахівця в сфері «Людина-Людина», до якої належить і професія психолога.

Механізм прояву і виникнення комунікативної толерантності пов'язаний з психологією емоційного відображення особистісних відмінностей. В механізмі комунікативної толерантності найважливішим є сумісність або несумісність якостей партнерів – характеру з характером, інтелекту з інтелектом, темпераменту з темпераментом.

Проблема толерантності має два аспекти щодо забезпечення високого рівня професіоналізму майбутніх психологів. Перший аспект пов'язаний з тим, що толерантність виступає важливою якістю психолога, вона допомагає пізнавати переконання, позиції та індивідуальні особливості інших людей та побудувати успішне спілкування з ними. Другий аспект пов'язаний з тим, що психолог повинен бути готовий до розв'язання проблем нетерпимого ставлення людей один до одного та розвитку толерантності у них [2].

В психологічній діяльності комунікативна толерантність є однією з найважливіших якостей особистості, так як вона визначає суб'єкт-суб'єктні відношення психолога і клієнта.

Переважає більшості студентів притаманний середній рівень вираження толерантності (97%). Також середній рівень вираження має етнічна толерантність (80%), соціальна толерантність (100%), толерантність як риса особистості (83%).

Найбільш виразними проявами толерантності у студентів є терпимість до фізичного або психічного дискомфорту, створюваному іншими людьми (66%) та використання себе як еталона при оцінці поведінки й напряму думок інших людей (54%). Найбільш виразними проявами інтолерантності у них виявляється категоричність або консерватизм в оцінках інших людей (17%) та невміння

приховувати або згладжувати неприємні почуття при зіткненні з некомунікабельними якостями партнерів (17%). Найменш виразними проявами інтолерантності у студентів є неприйняття або не розуміння індивідуальності іншої людини (0%) та невміння вибачати іншим помилки, незручність, ненавмисно заподіяні їм неприємності (0%).

Також було виявлено, що переважній більшості студентів притаманний середній рівень вираження таких емоційних бар'єрів, як невміння керувати емоціями, дозувати їх (57%), неадекватний прояв емоцій (63%), негнучкість та невиразність емоцій (71%), домінування негативних емоцій (48%), небажання зближуватися з людьми на емоційній основі (63%) та загальний показник емоційного бар'єру також має середній рівень вираження (48%).

Отримані дані дозволяють зробити наступні висновки:

Існує багато точок зору, щодо трактування терміну «комунікативна толерантність». Найбільш повне визначення дав В.В.Бойко, він визначає її як «характеристику ставлення особистості до людей, яка показує ступінь перенесення нею неприємних, або неприйнятних для неї психічних станів, вчинків та якостей партнерів по взаємодії».

Невід'ємним компонентом професійної діяльності психолога є комунікативна толерантність, яка допомагає реалізувати людину, як фахівця.

Переважній більшості студентів притаманний середній рівень вираження толерантності, це свідчить про те, що комунікативна толерантність студентів-психологів, як складова їхньої професійної компетентності, знаходиться на разі в процесі розвитку та удосконалення

Список використаних джерел:

1. Асмолов А. Г. О смыслах понятия «толерантность» / А. Г. Асмолов, Г. У. Солдатова, Л. А. Шайгерова // Век толерантности : науч.-публицистический вестник. – М. : МГУ, 2001. – С. 8–18.
2. Бондар В. С. Особливості формування толерантності майбутніх психологів у вищих навчальних закладах / В. С. Бондар. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №11/2015.
3. Єфіменко С. Психологічні особливості студентського / С. Єфіменко // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 103. – С. 140–149.
4. Скок А. Г. Комунікативна толерантність викладача вищого навчального закладу. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. № 34. С. 79–84.